

Klapka György honvédtábornok, Komárom védője

Klapka György (Temesvár, 1820. április 7. – Budapest, 1892. május 17.) honvédtábornok, helyettes hadügyminiszter.

Cseh-morva származású, német anyanyelvű, ízig-vérig katonacsaládban született. A család felmenői között több hadmérnök, tiszt, tábornok is fellelhető.

Miután édesanyját (Kehrer Julianna) nagyon korán, 4 éves korában elveszítette, tizenegy évesen apja testvére Klapka Frigyes és neje Deák Krisztina vette magához és nevelte, taníttatta Kecskeméten. Frigyes nagybátyja császári és királyi huszár főhadnagy lévén igazi hazafias nevelésben részesítette. Tanulmányait szülővárosában a temesvári piaristáknál, majd Kecskeméten, később a szegedi piaristáknál végezte. 1838-ban (18 évesen) a karánsebesi katonai iskolába került.

1838 májusában lépett hadapródként az 5. (Bervaldo) tüzérezredbe. 1842-ben apja, de főként nagybátyja befolyását latba vetve először a magyar királyi nemesi testőrségbe, végül a bécsi gárdába sikerült bejutnia. A Bécsben töltött évek nagy jelentőséggel bírtak további katonai karrierjében, hiszen ott főhadnaggyá léptették elő, és többek között olyan tanárai, kiképzői voltak, mint a későbbi vértanú, Vécsey Károly édesapja. A gárdában ismerkedett meg Görgey Artúrral, akivel ettől kezdve szoros barátság kötötte össze.

1847-ben főhadnagyi rangja megtartása mellett leszerelt.

1848. május 19-én megbízást kapott Hajnik Károllyal és Gál Sándorral, hogy utazzanak Erdélybe a székely katonaság mozgósítására. Visszatérése után, június 13-ától a 6. honvédszászlóalj századosaként részt vett a délvidéki harcokban. Szeptember 26-án Batthyány Lajos kinevezte Komárom várának erődítési és tüzérségi parancsnokának.

A sikeres erdélyi és komáromi küldetés meghozta számára a vezérkari őrnagyi kinevezést.

Novemberben bízták meg Pozsony és környéke erődítési munkálataival, de Windisch-Grätz támadásakor már a bányászati hadtest vezérkari főnöke volt. Elkészítette a szerb állások elleni támadás tervét, de a végrehajtásban már nem vett részt, mert a fő hadszíntéren bekövetkezett események miatt Pestre rendelték. A hadügyminisztérium vezérkari osztályának vezetőjeként ő dolgozta ki a hadműveleti tervet, melyet a főváros feladása előtt, 1849. január 2-án tartott haditanács fogadott el. Január 9-én ezredessé léptették elő és Mészáros Lázár utódaként Schlíktól vereséget szenvedett felső-tiszai hadsereg parancsnokának nevezték ki. Klapka jó szervezőnek bizonyult, rövid idő alatt újjászervezte hadseregét és január 22-én a tarcali ütközetben, 23-án a bodrogheresztúri ütközetben, majd 31-én a tokaji ütközetben legyőzte Schlik tábornok hadtestét. Schlik-hadtest elfogására indított hadműveletben, február 8-án Hidasnémetinél sikeres ütközetet vívott, de a császáriak bekerítése végül nem sikerült. Február 26-án és 27-én részt vett a kápolnai csatában. A március 3-ai tiszafüredi zendülésben Görgeit támogatta és megtagadta a további engedelmisséget Dembinszky Henrik főparancsnoknak.

Az isaszegi csatában Görgei Artúr megállítja Klapka visszavonuló honvédeit, ezzel döntő fordulatot adva a csatának (Than Mór festménye)

Március 15-én megkapta a Magyar Katonai Érdemrend III. osztályát. Március 28-án Kossuth tábornokká léptette elő és kinevezte a hadsereg ideiglenes vezérkari főnökének. Az ő hadművelleti tervei szerint zajlott le a tavaszi hadjárat első szakasza. A végrehajtásban az I. hadtest parancsnokaként vett részt. Április 4-én hadteste csaknem vereséget szenvedett Jellasics csapataitól, amikor felderítés nélkül küldte be egységeit Tápióbicskére. A tápióbicskei ütközetet végül Damjanich János III. hadtestének megjelenése fordította magyar győzelemmé. Az április 6-ai isaszegi csatában hadtestének hátrálását Görgei megjelenése állította meg. A kidolgozott haditerv végül csak részleges sikert hozott, a honvéd haderő jelentős győzelmeket aratott, de a fő célkitűzést, Windisch-Grätz erőinek bekerítését nem sikerült elérni. A tavaszi hadjáratban való részvételéért április 14-én megkapta a Magyar Katonai Érdemrend II. osztályát.

Az április 19-ei nagysallói ütközetben kivívott magyar győzelemben jelentős része volt Klapka hadtestének. Részt vett az április 26-ai (első) komáromi ütközetben, majd a vár felszabadítását eredményező hadművelet után, április 30-án Görgei helyetteseként átvette a hadügyminisztérium irányítását. Tervet készített, amit a kormány elfogadott, de Dembinszky, Bem és Perczel ellenállása miatt nem valósult meg.

Klapka György-émléktábla Budapest V. kerületében (Akadémia utca). Kovács Ferenc szobrászművész alkotása (1970)

A helyettes hadügyminiszteri posztot május 26-áig töltötte be, eközben, május 16-án a szirmabesenyői választókerület képviselőjének is megválasztották. Május 21-én kinevezték a komáromi vár és várórség parancsnokának. A június 20-21-ei nyárasdi ütközetben ő vezényelte a magyar csapatokat, majd 28-án részt vett a győri ütközetben. Július 2-án a (második) komáromi csatában Görgei megsebesülésekor ideiglenesen átvette a hadsereg parancsnokságát. Július 11-én a (harmadik) komáromi csatában ő vezette az áttörési kísérletet, de kudarcot vallott.

A komáromi vár védőjeként

Görgei hadseregének távozása után két hadtesttel a komáromi várban maradt. Augusztus 3-án nagy erejű támadást indított, szétverte a Komáromnál hátrahagyott ostromzárat, Pozsonyig visszaszorította a császári csapatokat és megszállta Győrt is. Eközben Székesfehérváron felkelés tört ki, így rövid időre jelentős terület került ismét magyar fennhatóság alá. Az elrendelt újoncozás révén öt új honvéddzászlóaljjal egészítette ki a komáromi várórség létszámát, ami így húszezer fő fölé emelkedett. A világosi fegyverletétel után visszahúzódott a várba.

Megállapodások a vár átadásának feltételeiről

Külső támogatás nélkül maradván tárgyalásokba bocsátkozott a vár feladásáról. Engedményeket szeretett volna kapni az ország jövőjével és a már fogságba esettek sorsával kapcsolatosan is, azonban ezt nem sikerült elérnie. Szeptember 1-jén kezdődtek meg a meghódolásra vonatkozó alkudozások. A komáromi őrség 11 pontban állapította meg a feltételeit. Az alkupontok elfogadását osztrák részről megnehezítette az, hogy azoknak az első pontjai az egész országra kiterjedő feltételeket szabtak, pl: *Adassék általános közbocsánat az*

országának s az összes magyar hadseregnek, a magyar bankjegyek értékesíttessenek s mindazon hazafiak, kik külföldre akarnak utazni, útlevelemmel láttassanak el. Csak amikor ezeket a feltételeket kihagyták, akkor kötötték meg a kapituláció szerződését, 1849 szeptember 17-én Haynau hadiszállásán, a Komáromtól félmérföldnyire fekvő Pusztá-Herkályon.

A megkötött szerződés értelmében a helyőrség tagjai minden későbbi üldözéstől mentesítő papírt (menlevelet, németül geleitschein-t) kaptak. A feltételek szerint október 2-án kezdődött meg a tényleges kapituláció végrehajtása. Először a dunahídfő és az elsáncolt tábornokot adták fel a magyar honvédek. Október 3-án az ó- és újvárat és a Duna-szigetet, október 4-én a Vágvonal és Nádorvonal védműveit s a városban levő kincstári épületeket adták át, október 5-én reggel igazoló jeggyel (*geleitschein*) ellátva a honvédcsoportok tagjai elhagyták a várat. Ezt követően szállták meg a várat az osztrák császári csapatok, Komárom városával egyetemben.

Emigrációban

Klapka ezután külföldre távozott. Londonban, Párizsban és Lipcsében élt, majd Genfben telepedett le. 1855-ben svájci állampolgárságot kapott. 1856-tól a svájci nemzetgyűlés tagja lett. Tevékenyen részt vett a 48-as magyar emigráció politikai és katonai tevékenységében is. 1859. május 6-án Párizsban Kossuth Lajossal és Teleki Lászlóval megalakította a Magyar Nemzeti Igazgatóságot, ami az emigráns magyar kormány szerepét hivatott betölteni. Részt vett az itáliai magyar légió megszervezésében. A villafrancai békekötést megelőző tárgyalások hatására 1859. május 30-án lemondott a Magyar Nemzeti Igazgatóságban viselt tagságáról. Negyvennégy évesen Brüsszelben megnősült, házasságából három gyermek született. Az 1866-os porosz-olasz osztrák háború ismét felvillantotta Magyarország felszabadításának lehetőségét. Klapka Nemeskéri Kiss Miklós, volt honvéd ezredes közvetítésével megállapodott Bismarck kancellárral egy magyar légió felállításáról. A mintegy ezerötven fős Klapka-légió parancsnokságát Klapka György 1866. július 26-án vette át, akkor amikor a porosz-osztrák háború lényegében már befejeződött. Ennek ellenére a légió 1866. augusztus 3-án Magyarország területére lépett, de már néhány nap múlva kénytelen volt különösebb eredmény nélkül visszavonulni porosz területre. Klapka augusztus 14-én lemondott a parancsnokságról.

Hazatérése után

A kiegyezés után hazatért. Poroszországi szereplése azt eredményezte, hogy I. Ferenc József nem járult hozzá, hogy katonai szolgálatba lépjen. A Deák-párt tagjaként Illava, majd Temesvár országgyűlési képviselője volt. 1868-ban a honvédegyletek elnökévé választották.

1871-ben Klapka György Türr István és Andrássy Gyula társaságában a magyarországi Nagy Oriens szabadkőműves nagypáholy alapító tagjai között van.

Emlékezete

Jerome K. Jerome angol író apja, Jerome Clapp a száműzött Klapka tiszteletére változtatta fia nevét "Jerome Klapka Jerome"-ra.

Tiszteletére és emlékének megőrzésére a Magyar Honvédség tatabányai lövészdandára 1990. május 4-én hivatalosan névadójának választotta, 25. Klapka György Harckocsi Dandár néven.

Kapcsolata Petőfi Sándorral

Jókai Mór 1882-ben, egy Petőfi-szobor avatásán a költő Egy goromba tábornokhoz című versét idézte fel. 1849 áprilisában Petőfi magyarra fordította Bem Vécsey tábornokot bíráló egyik levelét, és elküldte azt egy kolozsvári lapnak. Klapka György ezért Debrecenben felelősségre vonta a költőt, amiért rossz híret kelti az előljárójának. Petőfi azzal védekezett, hogy mindezt Bem parancsára tette, de indulatosan lemondott rangjáról. Buda ostromakor a Sváb-hegyen, az Óra-villában találkoztak, ahonnan Görgei Artúr a budai Vár ostromát irányította. Klapka és Petőfi összevitatkoztak és Klapka a villa egyik szobájába zárta a költőt. Csak később, Görgei parancsára engedték szabadon. A szoboravatás után Klapkának a nyilvánosság előtt, a sajtóban kellett magyarázkodnia.

Forrás: [https://hu.wikipedia.org/wiki/Klapka_György_\(tábornok\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Klapka_György_(tábornok))